

L'arrogància juvenil sol morir jove

Nostàlgia grega

L'escola romàntica, com l'anomena Heinrich Heine en un llibre seu, va tenir sempre una enorme nostàlgia del que havia estat Grècia. Al moment que passava això, Grècia era un país dominat pels turcs, ple d'homes d'aquella procedència –no tan guapos, esclar, com sembla que ho havien estat els grecs de l'antigor, a jutjar per les estàtues que ens van deixar en el període clàssic–, miserable i sense gairebé cap record del que havia estat aquella terra al segle de Pèricles, llevat que parlaven la mateixa llengua, evolucionada. (Amb alguna paraula catalana, per cert, a causa del domini català al temps de la nostra expansió per la Mediterrània.)

De fet, el llegat clàssic va arribar als romàntics anglesos i alemanys gràcies a la redescoberta de Roma, una ciutat que tothom va visitar, començant per Goethe i uns quants dels poetes romàntics més celebrats d'Anglaterra: Shelley –que va morir ofegat a les costes de la Ligúria navegant amb un vaixell que no sabia pilotar–, Keats i Byron. Tot el que sabem sobre Grècia ho havien llegit als llibres d'aquella època remota, molts ja ben traduïts i editats a començament del segle XIX. Byron va estimar particularment aquella terra i, mo-

WIKIPEDIA

gut per un idealisme sense parió –més que Hölderlin, que ho sabia tot d'aquell temps, però no va fer mai el viatge a Grècia–, va decidir passar a la península per ajudar el poble grec a alliberar-se del domini estrany. Hi va destinar una bona part de la seva fortuna, que era alta. Però es va trobar amb una realitat molt diferent de la que suposava arran de la lectura de Sòfocles i de Plató: els grecs eren una gent degradada, que ni tan sols tenien ànsia per lluitar amb les armes contra la sobirania turca. A l'illa de Cefalònia, Byron va trobar-hi un amic anglès que li va preguntar: "I quin interès tenni a alliberar els grecs del domini turc?" Byron va respondre: "No en tinc cap, exactament. Els turcs són gent molt superior als grecs. Els grecs són tan murrís i brivalls com els turcs, i menys civilitzats. El meu sol propòsit és que la maldat natural dels grecs no s'encomani als turcs i els arruïni la seva bondat natural".

O sigui que Byron no era tan idealista com sovint se'l presenta. A Missolonghi, ja a la península, Byron va agafar una malaltia mortal de necessitat. A punt de morir va dir: "Pobra Grècia! Perquè no vaig entendre abans tot el que he entès ara?" I va dir les suposades últimes paraules, en italià: "Lascio qualche cosa cara al mondo". Era la seva obra: en un poeta, les paraules sempre poden i perduren més que els fets. ♦♦

CÈLIA ATSET

JULIAN BARNES

JORDI PIZARRO

JAUME SUBIRANA

YASMINA REZA

PERE VIRGLI

El millor de descobrir per sorpresa que ja tens una edat és que has tingut la sort d'arribar fins aquí

Fer-se gran és adquirir consciència de la pròpia ignorància

"Se'ns acosta cada vegada més, emprenyador, l'any de naixença dels difunts". Ho constata Jaume Subirana a *Cafarnaüm* (Bromera, 2016), un aplec de notes que van ser escrites ja fa uns quants anys i uns quants difunts. Subirana admet que li costa esborrar el nom d'un amic mort de l'agenda, de la llista de contactes del correu electrònic, dels telèfons guardats al mòbil. A mi em passa amb els amics del Facebook que ja no són vius: em fa l'efecte que si poso "deixa l'amistat" els remato. I me n'estic, no fos cas.

"És tan gran, el mar del que no sabem –escriu Subirana en una altra entrada d'aquest dietari–. És tan arbitrari, tan breu, tan insignificant, el camí del nostre esquif. Són tan poca cosa, els rems de les quatre idees –les quatre llengües, les quatre persones, les quatre ciutats– que coneixem, surant en aquesta immensitat líquida, ignota..."

L'arrogància de la joventut sol morir jove. Així ho explica Julian Barnes: "Si em considerava ateu als vint anys, i agnòstic als 50 i als 60, no és perquè hagi adquirit més coneixements pel camí: senzillament és que tinc més consciència de la meua ignorància. Com podem estar segurs que sabem prou coses?"

La gran tragèdia de la vida: perdre la capacitat d'estimar

Torno sovint a les pàgines del llibre *Res a témer*, de Julian Barnes, publicat per Angle Editorial. I a un altre títol esplèndid del mateix autor: *Niveles de vida* (Anagrama), un volum imprescindible sobre l'aflicció que algú (Angle?) s'hauria d'arriscar a editar en català. Però no sé si se'm pot fer gaire cas, perquè soc incondicional de Barnes –del British Dream Team en general, però d'ell sobretot– i no entenc que no estigui traduït sencer a la nostra llengua.

A *Res a témer*, Julian Barnes reflexionava sobre la mort i la por de morir. "Mai no he escrit cap llibre, llevat del primer, sense que, en algun moment, consideri la possibilitat de morir-me abans d'acabar-lo". Un seu amic novel·lista tenia la mateixa por, amb un temor afegit: "Encara apareixeria algun malparit que l'acabaria per tu".

L'escriptor britànic William Somerset Maugham (1874-1965) sostenia que la gran tragèdia de la vida no és pas que l'home mori, sinó que deixi d'estimar. Julian Barnes reconeix que es va precipitar a l'hora de jutjar per primer cop aquesta afirmació. A ell, deixar d'estimar algú no li semblava tan greu: si un amor de parella s'acaba, sempre en pot venir un altre. Però Maugham es re-

feria més aviat a la pèrdua de la capacitat de sentir, i aquesta sí que és una tragèdia majúscula.

I un dia, com qui no vol la cosa, et despertes i ja tens seixanta anys

"No és cert que les passions es vagin apagant amb els anys: el cor segueix posant-se a cent, i això resulta més incòmode com més grans ens fem –deia Julian Barnes el 2005, quan promocionava *La mesa limón*, un recull de contes contra la idea de la vellesa tranquil·la-. De nens ens costa imaginar els nostres pares fent sexe, i d'adults ens costa imaginar que els vells s'enamoren i fan l'amor". Barnes es negava a veure la vellesa com l'etapa en què els focs emocionals s'han calmat, tot i que els anys –ja en té 71– i les patacades –la mort de la seva dona el 2008– potser l'han fet canviar d'opinió.

Arriba un dia que la tercera edat ens diu hola, així per sorpresa. Ho descriu la narradora de la novel·la *Babilònia*, de Yasmina Reza (Anagrama): "Com pot ser? Una noia fa les mil i una, es passeja per la vida amb el cap ben alt i empastifada de maquillatge i, tot d'una, li agafa per tenir seixanta anys".

El repte és, deu ser, que ni l'anar envellint ni l'horitzó de la mort no ens arrabassin abans d'hora les ànsies de viure. ♦♦